

SJABBAT SJALOM

Sjabbat Weekblad voor Nederland

Jaargang IX, Nr. 345

Parasjat Choekat

7 Tamoez 5770
18/19 juni 2010

Choekat – Overzicht (Bamidbar 19:1-22:1)

De wetten van de *para adoema* — de rode koe — worden beschreven. Deze wetten van rituele reiniging zijn van toepassing wanneer iemand in aanraking komt met een dode. Na bijna 40 jaar in de woestijn, sterft Miriam en wordt begraven in Kadesj. De mensen klagen dat zij het water zijn kwijt geraakt, dat zij tot nu toe op wonderbaarlijke wijze kregen dankzij de verdiensten van Miriams rechtvaardigheid. Aharon en Mosjé bidden voor het welzijn van het volk. Hasjem draagt hen op om het volk te verzamelen bij Merivá en vervolgens tegen een bepaald rotsblok te spreken, zodat daar water uit zal voortkomen. Bedroefd door het gebrek aan vertrouwen van het volk, slaat Mosjé op de rots, in plaats van er tegen te spreken. Zodoende faalt hij in het tonen van een publieke demonstratie van Hasjems meesterschap over de wereld, hetgeen wel het resultaat was geweest als Mosjé tegen de rots gesproken had en alleen daardoor de rots water had voortgebracht. Daarom deelt Hasjem aan Mosjé en Aharon mee dat zij het volk niet het Land zullen binnenbrengen. De Israëlieten hervatten hun rondreizen; omdat de koning van Edom, een afstammeling van Esav, hun de doortocht door zijn land weigert, kunnen zij niet de kortste route naar Erets Jisraël nemen. Wanneer zij Har Hor (de berg Hor) bereiken, sterft Aharon en zijn zoon Elazar wordt bekleed met de waardigheid en verantwoordelijkheid van de Hoge Priester. Aharon was bij iedereen geliefd, en het hele volk rouwt 30 dagen om hem. De Israëlieten voeren strijd met Sichon de Amoriet, die liever met hen vecht dan hun doortocht door zijn land te verlenen. Het resultaat is, dat de Israëlieten het land veroveren dat Sichon daarvóór had veroverd op de Amonieten op de oostelijke oever van de rivier de Jordaan.

(Ohr Sameach, Jerusalem)

Haftara Choekat (Sjoftiem 11:1-33)

Jiftach was de eerste zoon van Gilad. Zijn moeder was een *zona*, een vrouw van twijfelachtig gedrag. Daarna trouwt zijn vader met een meer gedistingeerde vrouw en als zijn vader overlijdt gooien de zonen van deze tweede vrouw Jiftach het huis uit. Jiftach wordt beroepssoldaat buiten Erets Jisraël. Dan worden de Joden aangevallen door de Ammonieten en de ouderen van Gilad vragen Jiftach om hun leider te zijn. Jiftach gaat ermee akkoord en vraagt Hasjem om steun. Jiftach tracht een vreedzame regeling te treffen met de koning van Ammon, maar de regeling wordt verworpen. Jiftach zweert dat hij, als hij als overwinnaar uit de strijd komt, het eerste dat bij zijn terugkeer uit zijn huis hem tegemoet komt, zal offeren. Jiftach haalt een overweldigende overwinning. Hier eindigt de Haftara.

Maar Hasjem was boos op Jiftach, die een gedachtenloze eed had gezworen en zijn dochter kwam het eerst het huis uit. En opnieuw maakte Jiftach een ernstige fout: getrouw aan zijn eed, maar onbekend met de halacha, die dit ten strengste verbiedt, offerde hij haar, zijn enige kind, in de veronderstelling dat hij zijn eed aan Hasjem gestand moest houden.

Het verband met de parasja: In de parasja vragen de Israëlieten doorgang door Edom, maar de koning van Edom weigert en de Israëlieten trekken om Edom heen. In de Haftara doet Jiftach precies hetzelfde.

Inzicht in Parasjat Choekat 5770

Het hele hoofdstuk van deze parasja gaat over de PARA ADOEMA – de Rode Koe. (Dit hoofdstuk wordt ook als *maftier* gelezen op Sjabbat Parasjat Para.)

De Mitswa gaat over het nemen van een koe met rood haar (zelfs twee zwarte haren maken het ongeldig), waaraan geen enkel gebrek is (d.w.z. dat zij geschikt is voor het altaar, hoewel de Para Adoema GEEN korban [offer] is; het dier wordt buiten het Mikdasj bereid, aan de andere kant van de vallei, op Har Hatsétiem) en er mag nooit een juk of een andere last voor mensen op het dier hebben gelegen. (Maar als het voor zichzelf iets heeft gedragen, bijvoorbeeld een deken om vliegen weg te houden, dan is het nog steeds acceptabel.) Elazar, de zoon van Aharon was belast met de bereiding van deze eerste Para Adoema.

En G-d sprak tot Mosjé en Aharon en zei: DABEER (spreek, jij Mosjé, niet jullie beiden zullen spreken – DABROE) tegen de Israëlieten... Alleen Mosjé kon het volk over de Para Adoema vertellen, welke een ver-

zoening is voor de zonde van het Gouden Kalf. Aharon was te nauw betrokken geweest met de episode van het Gouden Kalf. Hij vertelde deze mitswa niet aan het volk en hij bereidde de Para Adoema ook niet, dat deed zijn zoon. Toch vertelt de passioek dat G-d tegen Mosjé en Aharon samen sprak. Misschien dat dit een privé vermaning van G-d tegen Aharon was...hoewel Aharon wel betrokken is bij het gebod om de Para Adoema te bereiden.

Rasji zegt dat de mitswa voor de assistent Kohen Gadol is om voor de Para Adoema de zorgen, hoewel in feite iedere kohen dat kan doen. De commentatoren zien een symbool in het feit dat hier de zoon van Aharon het werk doet: net zoals de rode koe (als het ware) verzoening doet voor haar (gouden) kalf, zo doet de zoon verzoening voor zijn vader, die betrokken was bij het Gouden Kalf.

Neem een Para Adoema *temima*

Temima betekent gewoonlijk ‘zonder gebrek’, geschikt voor het altaar. Hier echter wordt het woord *temima* gevolgd door de woorden: „dat geen MOEM (gebrek) heeft,” waardoor het bijvoeglijknaamwoord *temima* overbodig wordt. Daarom wordt ons geleerd dat *temima* in dit verband ‘adoema’ betekent, dat wil zeggen VOLLEDIG rood zonder niet-rode haren. Zonder het woord *temima* zou ook een overwegend rode koe geschikt zijn geweest. Nu dus niet, dankzij de woorden ADOEMA TEMIMA – volledig rood.

In tegenstelling tot alle korbanot in het Mikdasj, die binnen het terrein van het *Beit HaMikdasj* gebracht moesten worden, wordt de Rode Koe „buiten” (zelfs niet op de Har HaBajit, maar aan de andere kant van de vallei op Har Hatsétiem) geslacht en geprepareerd. Het is geen korban, maar het heeft wel korban-achtige eigenschappen (het doet o.a. verzoening).

Als de koe geslacht is wordt zij in haar geheel verbrand, nadat iets van haar bloed in de richting van het Mikdasj gespat is.

Het hele proces van de Para Adoema, inclusief het verbranden, het verzamelen van de as en de bereiding van de oplossing is een positieve mitswa – een gebod – dat tot nu toe negen keer is uitgevoerd. De volgende (tiende) keer zal plaatsvinden in de tijd van de Masjiach.

Iemand die in contact komt met een dode wordt ritueel onrein gedurende zeven dagen. De Para Adoema-oplossing wordt op de derde en op de zevende dag van zijn onreinheid op de onreine gesprenkeld. Zonder deze procedure blijft men in een staat van onreinheid, en wordt alles en iedereen dat en die men aanraakt ook onrein. Dien ten gevolge zijn wij allen onrein, want we zijn allemaal wel eens in aanraking gekomen met een dode of met iemand die ooit met een dode in aanraking geweest is. Het is verboden om in onreine staat het Mikdasj binnen te gaan of heilig voedsel te eten. Wie dit verbod opzettelijk overtreedt wordt door de Hemel gedood.

Nu wij vandaag (tijdelijk) zonder *Beit HaMikdasj* zijn, zijn er (op zijn minst) drie implicaties voor de regels van rituele onreinheid ten gevolge van aanraking met een dode:

[1] Een kohen moet nog steeds het contact met een dode vermijden (behalve voor die naaste familieleden voor wie hij *sjiva* moet zitten), ook al is hij reeds *tamee* (onrein). Dit is o.a. om geen *toema* (onreinheid) toe te voegen aan reeds bestaande *toema*.

[2] Het is ons niet toegestaan de Har HaBajit te betreden, daar waar het *Beit HaMikdasj* gestaan heeft.

[3] Sommige geschenken voor de kohen (zoals *troema*, *troemat ma'aser*, *challa*) worden niet aan een kohen gegeven, omdat ze onrein zijn (want, zoals hierboven al gezegd, alles wat wij, onreinen, aanraken, wordt ook onrein), maar dat wordt op een bepaalde manier „weggegooid,” want zelfs al zou het niet onrein zijn, de kohen zelf is onrein en hij mag dat alleen maar eten in een staat van volledige rituele reinheid. (Er zijn overigens wel geschenken voor de kohen die geen *toema*-probleem opleveren, en die we ook vandaag nog aan de kohen geven, zoals de *Pidjon HaBen* – het losgeld voor de eerstgeborene.)

De Chidoesjei HaRim gaf het volgende commentaar op ‘Temima’: Voor de Para Adoema geldt dat zij niet ‘adoema temima’ is als zij twee anders gekleurde haren heeft. Voor een Jood, die ernaar moet streven om de mitswa TEMIEM TIHEJÉ (volmaakt zul je zijn met Hasjem Elokecha) geldt dat zelfs één enkele zwarte haar hem verhindert dit volledige uit te voeren.

De Tora vat de procedures voor Para Adoema samen. De priester neemt cederhout en hysop en een karmozijnrode draad en werpt dat in de brandende rode koe.

Het dubbele karakter van de Para Adoema, namelijk dat het de onreine rein maakt en de reine onrein, wordt als het meest raadselachtige van Tora beschouwd. De *Midrasj (Kohellet Rabba 7:23)* vertelt dat Koning

Salomo speciaal moeite deed om de redenen achter de Para Adoema te begrijpen. Ten slotte kwam hij tot de conclusie dat het onderwerp zijn begrip ver te boven ging. De Para Adoema blijft het klassieke voorbeeld van een *chok* – een G-delijke wet waarvan het doel ons volledig ontgaat.

De dood van Miriam

Het volgende onderwerp van de parasja is de dood van Miriam in de woestijn van Tsin op de 10e dag van Nissan. Tora vertelt ons onmiddellijk dat het volk geen water heeft. De Midrasj spreekt over de Bron van Miriam die op wonderlijke wijze het volk op zijn rondzwervingen begeleidde. Deze bron verdween bij haar dood, omdat hij bestond dankzij haar verdienste, namelijk toen zij over Mosjé waakte toen hij in de rivier lag. Het volk klaagt nu erbarmelijk tegen Mosjé en Aharon.

De gewoonte om water uit potten en pannen en bekers te gooien in de kamer waar iemand is overleden, komt van de volgorde van de verzen: „Daar stierf Miriam... Er was geen water.”

De commentatoren wijzen op een verband tussen Para Adoema en de dood van de rechtvaardige Miriam. Allebei waren ze ‘instrumenten’ van verzoening.

In antwoord op de klacht van het volk zegt G-d tegen Mosjé dat hij zijn staf moet nemen, het volk moet verzamelen en dat Mosjé en Aharon tegen de rots moeten SPREKEN in aanwezigheid van het volk, zodat de rots zijn water aan het volk zal geven. Mosjé verzamelt het volk en spoort hen aan getuige te zijn van een nieuw G-dswonder. Hij heft zijn staf op en slaat twee keer op de rots en er stroomt overvloedig water uit. Maar G-d is boos op Mosjé en Aharon dat ze de kans om Zijn Naam te heiligen gemist hebben, doordat het volk nu niet heeft kunnen zien hoe de rots water voortbrengt, alleen door er tegen te praten. (Het volk had eerder al gezien hoe er water uit de rots komt als erop geslagen wordt, dus dat was niets nieuws meer voor hen.) G-d beslist dat als straf noch Mosjé, noch Aharon het volk het Land Israël zullen binnenleiden.

Doordat Aharon in dit besluit is inbegrepen, is er een implicatie dat hij niet gestraft werd voor zijn betrokkenheid bij het Gouden Kalf – iets wat nadere verklaring behoeft. Rasji zegt dat Tora ons vertelt dat Mosjé en Aharon Erets Jisraël zouden zijn binnengegaan, als zij deze zonde, en alleen deze zonde, niet begaan hadden. Het is interessant dat Mosjé zelf het volk vertelt dat hij een deel van de schuld draagt van de zonde van de verkenners. Met Aharons betrokkenheid bij het Gouden Kalf en Mosjé's betrokkenheid bij de spionnen is er een interessante balans. Aan de andere kant wordt Aharon hier mede verantwoordelijk gesteld, hoewel het Mosjé is die handelde.

G-ds vonnis voor Mosjé en Aharon is extreem hard. De commentatoren wijzen erop dat dit een voorbeeld is van hoe strikt G-d de grootsten van ons volk beoordeelt.

Maar waarom gaf de rots water, hoewel Mosjé er niet tegen sprak? Enkele suggesties van antwoorden:

- (1) Ter vermijding van een *Chiloel Hasjem* dat het resultaat zou zijn geweest als het water niet te voorschijn was gekomen.
- (2) Mosjé Rabbeinoe had reeds zo'n hoog niveau bereikt dat hij in staat was de natuur tot op zekere hoogte te beheersen. Hij had al eerder de rots geslagen om daar water uit te krijgen, zodat hij dat nu kon doen.
- (3) G-d wilde gezichtsverlies van Mosjé vermijden. G-d en Mosjé waren zo gezegd partners in de ogen van het volk. Bij de zee „geloofde het volk in Hasjem en Mosjé – *WAJAÄMINOE BAHASJEM OEVEMOSJÉ.*” En als ze gebrek aan vertrouwen in Mosjé tonen, wordt dat opgevat als een gebrek aan vertrouwen in Hasjem: „En het volk klaagde tegen G-d en tegen Mosjé – *OEVEMOSJÉ.* Dit zijn de enige twee keren dat het woord *OEVEMOSJÉ* – in/tegen Mosjé – in Tora voorkomt!

„Dit is de Leer betreffende iemand die sterft in een tent” (19:14).

In verband met deze *passoek* zegt de Gemara (Berachot 63b): „Tora heeft alleen een blijvend effect op iemand die er zichzelf voor doodt.”

Zelfmoord is verboden! Hoe kan een dode Tora leren?

Als mensen Tora leren, worden ze vaak gestoord door bijvoorbeeld de telefoon of bezoekers. Maar een dode kan niet gestoord worden. De Gemara leert ons dat iemand die succes wil hebben met zijn Torastudie, zichzelf als een „dode” moet beschouwen en zich door niets en niemand moet laten storen.

MISJNA VAN DE WEEK
DEMAI – HOOFDSTUK VIER

Misjna 4:1

הַלֹּקַח פְּרוֹת מִמֵּי שְׂאִינוֹ נֶאֱמַן עַל הַמַּעֲשָׂרוֹת, וְשָׂחָ לְעֶשְׂרֵן, וְשׂוֹאֵלוֹ בְּשַׁבָּת, יֹאכַל עַל פִּיּוֹ. חֵשֶׁק מוֹצְאֵי שַׁבָּת, לֹא יֹאכַל עַד שְׂיַעֲשֶׂר. לֹא מִצָּאוֹ, אָמַר לוֹ אַחַר שְׂאִינוֹ נֶאֱמַן עַל הַמַּעֲשָׂרוֹת, מְעַשְׂרִין הֵן, אוֹכֵל עַל פִּיּוֹ. חֵשֶׁק מוֹצְאֵי שַׁבָּת, לֹא יֹאכַל עַד שְׂיַעֲשֶׂר. תְּרוּמַת מַעֲשֵׂר שֶׁל דְּמַאי שְׁחִזְרָה לְמִקּוּמָהּ, רַבִּי שִׁמְעוֹן שְׂזוּרִי אוֹמֵר, אֶף בַּחֵל שׂוֹאֵלוֹ וְאוֹכְלוֹ עַל פִּיּוֹ:

Wie producten koopt van iemand die niet betrouwbaar is ten aanzien van *ma'aserot* en hij vergeet ze te vertienden, en hij vroeg hem¹ op Sjabbat² [of het product vertiend was], dan mag men het eten op zijn woord. Na nacht, op *motsaei Sjabbat* eet hij het niet voordat hij het vertiend heeft³. Als hij hem [de verkoper] niet vindt [op Sjabbat] en iemand die niet betrouwbaar is betreffende *ma'aserot* zegt tegen hem: „Het is vertiend,”⁴ dan mag hij het eten op zijn woord. Na nacht op *motsaei Sjabbat* mag hij het niet eten voordat hij het vertiend heeft. Wanneer *troemat ma'aser* van de *demai* teruggekeerd⁵ is naar zijn oorspronkelijke plaats [terugvalt in de hoop waarvan het is afgescheiden], daarvan zegt R. Sjim'on Sjezoerie: hij vraagt hem ook op een werkdag [of hij *ma'aserot* heeft afgescheiden] en hij mag het eten op zijn woord⁶.

Aantekeningen bij Misjna 4:1

1. De verkoper.

2. **Wie vruchten aanneemt: op Sjabbat mag hij het op zijn woord eten** – De eer van Sjabbat weerhoudt de *am haärets* ervan om te liegen, want liegen op Sjabbat weegt zwaarder dan op een werkdag (RAV).

3. Ook al heeft de verkoper op Sjabbat gezegd dat het vertiend is en ook al heeft men er op Sjabbat van gegeten, dan mag men er na Sjabbat niet van eten, maar moet men het eerst vertienden (*Rambam*). De Geleerden stonden het alleen toe om er op Sjabbat van te eten, omdat men op Sjabbat niet vertienden mag, want sommige *amei haärets* zijn niet onder de indruk van Sjabbat. Bovendien, als men het toestaat om er ook op *motsaei Sjabbat* van te eten, dan zal men ook op werkdagen zich verlaten op de *am haärets*.

4. Hij zegt: „Ik weet dat het vertiend is.”

5. **Wanneer troemat ma'aser van demai is teruggekeerd** – Het gewone volk wordt ervan verdacht geen *troemat ma'aser* af te scheiden, want zij denken dat de straf daarop minder groot is, maar van [nalatigheid bij] *troema gedola* worden zij niet verdacht. *Troemat ma'aser* is een honderste deel en wanneer dat terugvalt in de hoop, dan is het een *medoema* [mengsel, dat toegestaan is, want 99% van het mengsel sluit die ene procent uit] (RAV).

6. **En hij mag het eten op zijn woord** – Hij mag op de woorden van de verkoper vertrouwen, dat hij de *ma'aser* uit het mengsel verwijderd heeft, want de koper heeft hem geïnformeerd dat hij de *troemat ma'aser* afgescheiden heeft, die hij *troema* noemt, hetgeen de *am haärets troema* noemt, en hij heeft ontzag voor *troema*. De halacha is volgens Rabbi Sjim'on Sjezoeri (RAV).

[Wanneer de koper *troemat ma'aser* heeft afgenomen en dat valt terug in de hoop en hij vraagt dan aan de *am haärets* of hij *troema* heeft afgenomen, dan mag men hem geloven als hij dat bevestigt. De *amei haärets* hadden ontzag voor de *mita bidei Sjamajim* – dood door de Hemel en zouden daarom geen producten eten waar die straf op staat en zouden ook geen andere Joden dat laten eten. Daarom hoefde men van *demai* geen *troema gedola* af te scheiden, want wanneer men *tewel* eet waarvan geen *troema gedola* is afgescheiden, wordt dat gestraft men *mita bidei Sjamajim*, want de *am haärets* kon worden vertrouwd dat hij dat had afgescheiden. De *amei haärets* dachten dat er geen straf van *mita bidei Sjamajim* stond op het eten van product waarvan geen *troemat ma'aser* was afgescheiden. Zij scheiden geen *ma'aser* af, waar die straf inderdaad niet opstaat en dus ook geen *troemat ma'aser*. Vandaar dat de koper van de *demai* alsnog de *troemat ma'aser* moet afscheiden. Wanneer dat terug gevallen is en de koper informeert de verkoper/*am haärets* dat hij *ma'aser* en *troemat ma'aser* heeft afgescheiden, begrijpt hij dat op het eten van product waarvan geen *troema ma'aser* is afgescheiden ook de doodstraf staat en dat wil hij niet op zijn geweten hebben. Daarom wordt hij geloofd als hij zegt dat hij dat zelf al had afgescheiden.]

Uit de Babylonische Talmoed

De voornaamste onderwerpen van Traktaat – Sjabbat 43

Het verplaatsen van een *klie* ter voorkoming van een verlies

Een misjna op daf 121a zegt dat men op Sjabbat een aardenwerken kom over een lamp mag plaatsen, om te voorkomen dat een balk die er zich boven bevindt, brand vat. De Gemara vraagt hoe dat mag, want de balk is bouw materiaal en dus moektse [dus het geval is vergelijkbaar met het plaatsen van een schotel onder een lamp om de olie op te vangen]. De Gemara antwoordt dat het een laag plafond is en dus is er brandgevaar.

De misjna zegt voorts dat men een gebroken balk van een huis met een bank of met een bed mag steunen, omdat de balk nieuw is en makkelijk breekt. Als het gevaar waarschijnlijk is, mag men iets doen om het te voorkomen.

Een *klie moektse* maken

Op de vorige daf heeft Rav Chisda verklaard dat het op Sjabbat verboden is een schotel over een pas gelegd ei te plaatsen, om te voorkomen dat het wegrolt en breekt, want de schotel is nu nog bruikbaar en wij maken hem moektse als het ei erop rolt. En de Rabbijnen hebben verboden om een voorwerp dat bruikbaar is op Sjabbat, moektse te maken. Maar als een vat met *tevel* breekt, mag men er een schaal onderzetten om het op te vangen, hoewel *tevel* moektse is, omdat, als men de *tevel* verdient [hetgeen op Sjabbat verboden is], het niet meer moektse is [want het is alleen door de Rabbijnen verboden om te verdienen op Sjabbat].

Men mag ook een schotel onder een lamp zetten om de vonken op te vangen, want vonken hebben geen substantie en zijn dus niet moektse.

Men mag een mand omkeren, opdat jonge kuikens er op kunnen klimmen en in hun kippenren kunnen komen, maar zolang de kuikens op de mand zitten, mag men de mand niet verplaatsen, want de kuikens zijn moektse, maar als de kuikens eraf zijn, mag men de mand verplaatsen, want iets dat op Sjabbat onbruikbaar geworden is, is alleen maar moektse, wanneer het de hele Sjabbat onbruikbaar is [zie ook Misjna Beroera 308:147]. Maar als de kuikens tijdens *bein hasjemasjot* al op de mand zaten, blijft de mand de hele Sjabbat moektse, ook al klimmen de kuikens er weer af, want iets dat *moektse* was tijdens *bein hasjemasjot* blijft de hele Sjabbat moektse.

Het verplaatsen van een voorwerp ten behoeve van een moektse

Een Baraita zegt dat het is toegestaan om op Sjabbat een mat over een bijenkorf uit te spreiden om de korf te beschermen tegen de zon, mits men de bijen daarmee niet vangt. De bijenkorf is moektse, waarom mag dat dan?

Daf 43b

De Gemara antwoordt: er zijn nog honingraten in de bijenkorf, die men van te voren gepland heeft om op Sjabbat te gebruiken en daarom mag men ze beschermen tegen de zon. De Baraita geeft de mening van Rabbi Jehoeda weer, in zijn al eerder genoemde discussie met Rabbi Sjim'on, dat het verboden is de bijenkorf te bedekken met een mat, als daarmee, ook al is het onbedoeld, de bijen gevangen worden, hetgeen verboden is op Sjabbat. [Ook volgens R. Sjim'on mag men geen bijen vangen op Sjabbat, maar als men een kleine opening voor hen open laat, is dat volgens hem voldoende, terwijl dat volgens R. Jehoeda onvoldoende is (*Ritwa*)].

Het maken van een zonnescerm voor een dode

Rav Hoena heeft zijn leerlingen geleerd hoe men op Sjabbat een zonnescerm mag opstellen voor een dode, om die te beschermen tegen de zon [daar het lijk door de hitte sneller tot ontbinding raakt].

Het probleem hier is het verbod om een voorwerp [het scherm] te gebruiken voor een moektse [het lijk] en het verbod van het maken van een *oheel* [tent]. Rav Hoena zegt: er gaan eerst twee mensen aan weerskanten van het lijk op de hete grond zitten. [Zij gaan daar zitten om duidelijk te maken dat het op te richten scherm ook voor hen is en niet alleen voor de dode. We zullen direct zien waarom ze op de grond moeten gaan zitten]. Wanneer de grond te heet voor hen wordt om op te zitten, brengt ieder een bed en gaat daar op liggen [het bed is dus voor hen, omdat de grond te heet is om op te zitten, en niet voor de op te richten tent]. Wanneer ook dat voor hen te warm is, brengt men een mat voor hen, en die leggen zij over hen beiden en over het lijk tussen hen in. Daarna zet de een zijn bed rechtop als steun voor de mat en hij gaat weg. Daarna doet de ander hetzelfde. Hiermee hebben ze de tent zo ongewoon opgezet, dat het is toegestaan voor dit doel, omdat het een tijdelijk bouwwerk is, en dat is alleen door de Geleerden verboden.

Het verplaatsen van een dode

Men mag een dode die op een bed ligt, verplaatsen, door naast de dode op het bed een brood of een kind te leggen, zodat men dan het bed verplaatst ten behoeve van het brood of het kind [en *en passant* ook voor de dode].

In geval dat men geen brood of kind bij de hand heeft, en de dode ligt in een brandend huis, waaruit men hem wil verwijderen, om te voorkomen dat het lijk verbrandt, dan mag men het lijk rollen van het ene bed op het andere, totdat het buiten gevaar is.

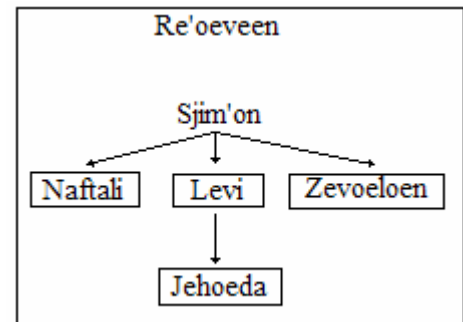
Het verbod op Lasjon Hara – Kwaadspreken

Op basis van het Boek Chofets Chajiem

Hoofdstuk Twee – Lasjon Hara tegenover drie mensen (vervolg)

4. Alleen de originele luisteraars mogen de informatie verder vertellen

Als Sjim'on Lasjon Hara over Re'oeveen vertelt aan een groep van drie luisteraars, is Sjim'on in overtreding van het verbod op Lasjon Hara. De drie luisteraars mogen er nu vanuit gaan dat het roddelverhaal nu algemeen bekend is (want „iedereen heeft een vriend”) en daarom mogen zij het doorvertellen op voorwaarde dat het niet de bedoeling mag zijn van de verteller om negatief over het gespreksonderwerp te spreken, echter dit geldt alleen voor de oorspronkelijke luisteraars. Maar wie het van deze oorspronkelijke luisteraars hoort, mag het niet verder vertellen. Dus als Sjim'on aan drie mensen, waaronder Levi, iets vertelt over Re'oeveen, dan mag Levi het verder vertellen aan Jehoeda, maar Jehoeda mag het niet verder vertellen, zolang niet duidelijk is dat het algemeen bekend is.

Voorts geldt dat het er niet toe doet of de tweede luisteraar in de ketting (Jehoeda in ons voorbeeld) persoonlijk weet of datgene wat Sjim'on vertelde over Re'oeveen werkelijk waar is, want hij kan niet geloven dat Sjim'on Lasjon Hara gesproken heeft. Zelfs als hij weet dat Sjim'on dit over Re'oeveen gezegd heeft, weet hij nog niet zeker of het voor drie luisteraars gesproken werd. Zelfs al vertelt Levi aan Jehoeda dat Sjim'on dit over Re'oeveen verteld heeft aan drie mensen tegelijk, dan nog kan Jehoeda daar niet op vertrouwen, want misschien was het niet aan drie mensen tegelijk verteld en is het daarom nog niet algemeen bekend. Daarom mag Jehoeda de informatie niet verder vertellen.

Voorts geldt dat het er niet toe doet of de tweede luisteraar in de ketting (Jehoeda in ons voorbeeld) persoonlijk weet of datgene wat Sjim'on vertelde over Re'oeveen werkelijk waar is, want hij kan niet geloven dat Sjim'on Lasjon Hara gesproken heeft. Zelfs als hij weet dat Sjim'on dit over Re'oeveen gezegd heeft, weet hij nog niet zeker of het voor drie luisteraars gesproken werd. Zelfs al vertelt Levi aan Jehoeda dat Sjim'on dit over Re'oeveen verteld heeft aan drie mensen tegelijk, dan nog kan Jehoeda daar niet op vertrouwen, want misschien was het niet aan drie mensen tegelijk verteld en is het daarom nog niet algemeen bekend. Daarom mag Jehoeda de informatie niet verder vertellen.

5. Alle drie de luisteraars moeten het hebben verder verteld

De Chofets Chajiem schrijft: het lijkt mij toe dat wanneer de Lasjon Hara voor drie mensen gesproken werd, die alle drie *Jirei Sjamajiem* (zeer G-dvrezende mensen) waren en die zeer zorgvuldig zijn om de wetten van Lasjon Hara niet te overtreden, er geen kans is dat de Lasjon Hara openbaar wordt. In een dergelijk geval is het een Tora-verbod om het verder te vertellen. Zelfs als maar één van de drie luisteraars een *Jirei Sjemajiem* is, die zorgvuldig is met de toepassing van de wetten van Lasjon Hara, dan ook geldt het verbod om verder te vertellen, want er zijn geen drie mensen die het verder vertellen en dus zal het niet al openbaar bekend zijn.

Het is ook mogelijk dat dezelfde beperkingen gelden als één van de drie een naaste familielid of een vriend is van het gespreksonderwerp, want een dergelijk persoon zal zeker niet verder vertellen wat beledigend is voor zijn vriend of familie, en dus zijn er geen drie luisteraars.

6. Doorvertellen alleen binnen dezelfde stad

De Chofets Chajiem schrijft verder: het lijkt mij toe dat het alleen is toegestaan om Lasjon Hara die voor drie personen gesproken werd, verder te vertellen binnen dezelfde stad waar men het gehoord heeft, omdat „iedereen een vriend heeft.” Echter men mag het niet verder vertellen aan mensen buiten de stad, ondanks dat sommigen buiten de stad reizen.

7. Men mag niet verder vertellen wat men in vertrouwen gehoord heeft

Als de oorspronkelijke spreker (Sjim'on in ons voorbeeld) zijn luisteraars op het hart gedrukt heeft dat zij het niet verder mogen vertellen, dan wordt dit beschouwd alsof hij Lasjon Hara voor één luisteraar gesproken heeft, zelfs al zei hij het tegen een hele groep luisteraars en de luisteraar mag het niet verder vertellen. Zelfs al ziet Levi dat Naftali en Zevoeloen zich niet gehouden hebben aan de waarschuwing en het toch verder verteld hebben, dan mag Levi het toch niet verder vertellen, zelfs niet als terloops.

8. De bewoording van de informatie

Het maakt geen verschil uit hoe de vermaning om de informatie niet verder te vertellen, bewoord is. Of de eerste spreker nu expliciet vraagt om het onderwerp niet verder te vertellen, of dat hij op een andere manier duidelijk maakt dat hij niet wil dat het verder verteld wordt, in elk geval is het verboden om de denigrerende informatie verder te vertellen, zelfs aan iemand die het onderwerp van de Lasjon Hara niet kent. En dat geldt eens te meer voor iemand die hem wel kent, zodat de kans bestaat dat hij het aan hem doorvertelt. Want ook als men het doorvertelt aan iemand die het „slachtoffer” niet kent, dan komt hij het toch te weten want „iedereen heeft een vriend” (aan wie hij het doorvertelt).

Praktische Halacha – Deel één: Het gedrag in de ochtend

HOOFDSTUK 9: REGELS VOOR DE *TSIETSIET* (vervolg)

Het tijdelijk afleggen van het *talliet*

27. Wanneer men zijn *talliet* aflegt met de bedoeling dat meteen weer om te doen, dan zegt men niet opnieuw een beracha als men het weer omdoet, want dit wordt dan niet als onderbreking beschouwd. Maar wanneer het iemand zijn bedoeling was om het niet direkt weer om te doen, maar hij bedenkt zich en doet het toch weer om, dan moet hij opnieuw de beracha er over uitspreken.¹ En wanneer het wel zijn bedoeling was om het *talliet* gelijk weer om te doen en hij doet dat om een of andere reden pas veel later dan moet hij volgens *Sj.A. HaRav* 8:24 opnieuw een beracha zeggen. Wanneer men zonder bedoelingen zijn grote *talliet* aflegt, en men heeft nog een kleine *talliet* aan dan nemen we aan dat zijn aandacht niet van de mitswa is afgeleid en hij hoeft dan niet opnieuw een beracha te maken wanneer hij het *talliet* na korte tijd weer omdoet. Echter wanneer men expliciet van plan is zijn *talliet* af te leggen, en het in de *talliet* zak terug stopt, en men realiseert zich dat hij zich vergist heeft, omdat men midden in de *tefilla* is, dan moet men opnieuw een beracha maken wanneer men het *talliet* opnieuw omdoet². Bijvoorbeeld wanneer iemand op Rosj Chodesj of (buiten Israël) op Chol Hamoëd, vóór *moesaf* zijn *tefillien* aflegt en bij vergissing ook zijn *talliet* afdoet en opbergt in de *talliet*-zak, waaruit blijkt dat hij de nadrukkelijke bedoeling had om het *talliet* af te leggen en voordat hij aan *moesaf* begint realiseert hij zich zijn vergissing en wil hem weer omdoen, dan moet hij opnieuw een beracha maken. Wanneer hij nadat hij het *talliet* bij vergissing heeft afgelegd, het nog niet heeft opgevouwen en in de *talliet*-zak heeft teruggelegd dan veronderstellen wij dat, daar hij midden in de *tefilla* was, en ondanks dat hij geen klein *talliet* om heeft zijn aandacht niet van de mitswa was afgeleid en dan hoeft hij geen nieuwe beracha te maken.

28. Ook als men zijn grote *talliet* heeft afgelegd om naar het toilet te gaan, en het weer omdoet wanneer men terugkomt, hoeft men niet opnieuw een beracha te maken. De reden hiervoor is, dat het volgens de halacha geoorloofd is om met een *talliet* om naar het toilet te gaan. Het is zeker waar dat men met het kleine *talliet*, dat men de hele dag draagt, naar het toilet mag gaan, maar het is niet juist om met het grote *talliet*, dat men alleen bij de *tefilla* omdoet, naar het toilet te gaan. (Het is wel toegestaan een plas te doen met het grote *talliet* om. Dit zelfde geldt voor een kittel op Jom Kippoer³).

29. Indien het *talliet* per ongeluk van iemand afglijdt, dan hoeft hij, zelfs wanneer er nog maar een klein stukje op hem is blijven hangen, geen beracha te zeggen, wanneer hij het herstelt en omdoet, zelfs niet wanneer het grootste deel was afgevallen, omdat een deel van de mitswa nog was overgebleven. Maar indien niets meer op hem is achtergebleven, zelfs al heeft hij het vast kunnen houden in zijn hand, dan moet hij, wanneer hij het weer omdoet een beracha zeggen. Hier helpt hem het kleine *talliet* niet⁴, want er is niets van de mitswa op zijn lichaam achter gebleven. De mitswa bestaat namelijk niet hieruit dat men het *talliet* in de hand moet houden, maar dat men het om zijn lichaam moet slaan. Indien zo iets gebeurt tijdens de *tefilla* op een moment dat het niet is toegestaan om te onderbreken, dan zegt men op dat moment geen beracha, maar wacht men tot dat wel kan, neemt dan de *tsietsiet* in de hand en zegt de beracha⁵.

Wanneer iemand de beracha maakt voor het omhullen, en dan voor dat hij zich ermee omhult valt het *talliet* uit zijn hand, dan hoeft hij, wanneer hij het gelijk opdraait en omdoet niet opnieuw een beracha te maken want zijn aandacht voor de mitswa was nog niet afgeleid⁶.

Een geleende *talliet*

30. Men mag incidenteel het *talliet* van iemand anders lenen, om daarin de *tefilla* te zeggen en er de beracha over te zeggen⁷. Men mag alleen een beracha zeggen over een *talliet* dat zijn eigendom is. De samensteller van de K.S.A. bedoelt dat men er op mag vertrouwen dat de eigenaar van het *talliet* er geen bezwaar tegen heeft dat de lener het tijdelijk als zijn eigendom beschouwt. Maar de *Misjna Broera*⁸ schrijft dat het beter is dit niet te doen en er ook geen beracha over te maken.

1. KSA 9:10;

2. M.B. 8:38;

3. M.B. 21:14;

4. M.B. 8:39 ;

5. KSA 9:10;

6. M.B. 8:41;

7. KSA 9:11;

8. M.B. 14:14 .

Wegwijzer voor ons gebed

HOOFDSTUK EEN

(vervolg)

De Noodzakelijke Stappen¹

Wanneer men een gebouw bouwt, is het van vitaal belang dat men een stevige fundering legt. Men kan dan zijn weg omhoog werken, door de ene verdieping op de andere te bouwen. Zo is ook de *tefilla* een SCHEPPING. Men bouwt een wereld die het Heiligdom (*Heichal*) en het *Heilige der Heiligen* (*Kodesj Kodosjiem*) omvat, die gebouwd worden op de *Har Habajit* (Tempelberg) en de Binnenhof (*Azara*).

Iemand die de Tempel (*Beit Hamikdasj*) bezoekt, komt eerst op de

☞ **Har Habajit** (TEMPELBERG). Dat is nog niet het heilige gebied van het *Beit Hamikdasj*, maar het is een plaats die men moet eerbiedigen. Volgens de Joodse wet mag men dit gebied niet betreden met zijn geld in zijn zak, met een wandelstok of met zijn schoenen aan. Zo wordt men eraan herinnerd dat er een Schepper is en dat men Zijn wetten moet gehoorzamen.

Vervolgens betreedt men de

☞ **Azara** (HET BINNENHOF). Dit is de plaats waar de Tempeldienst gehouden wordt en waar men zich onmiddellijk realiseert dat men zijn hele leven moet wijden aan de dienst van G-d.

Daarna betreedt men de

☞ **Kodesj** waar iemand zich realiseert dat Hasjem hem gadeslaat.

En tenslotte bereikt men het

☞ **Kodesj Kodosjiem** (HET HEILIGE DER HEILIGEN), waar men zich realiseert dat er geen ware andere macht bestaat buiten G-d zelf! *Ein od mi'lewado*.

Hetzelfde geldt voor het gebed (*tefilla*): men moet deze route naar Heiligheid (*kedoesja*) volgen, zowel in de **opgang** naar Heiligheid (*Kedoesja*) als in de **neergang** naar de wereldse realiteit van het menselijke bestaan. Net zoals men niet in één keer een sprong kan maken naar de hoogste niveaus van Heiligheid zonder eerst de *Kedoesja* van ieder voorafgaand niveau te voelen, zo moet men ook in de neergang van het hoogste niveau, zorgvuldig zijn om niet te pletter te vallen. Teneinde de niveaus van Heiligheid te bemachtigen, die in de opgang bereikt werden en ze weer terug te brengen en ze samen te brengen in ons dagelijks bestaan, moet men langzaam afdalen, maar men moet wel door ieder niveau van de losmaking gaan.

De Namen van G-d

Spirituele opgang: Het *Tetragrammaton* – G-ds naam van vier letters, wordt geschreven met de letters *Jod* en *Hee* en *Wav* en *Hee*. Die Naam mag nimmer worden uitgesproken zoals hij geschreven wordt. Echter, men spreekt het uit als *Adonoi*. En zelfs deze uitspraak van G-ds Naam mag nimmer voor niets gezegd worden. Het mag alleen worden uitgesproken worden in de context van een Gebed (*Tefilla*).

Steeds wanneer men G-ds Naam (het *Tetragrammaton*) uitsprekt, moet men over twee gedachten mediteren: 1) *Adon hakol* – Meester van alles wat bestaat. 2) G-d heeft altijd bestaan, Hij bestaat en Hij zal altijd blijven bestaan. In het Hebreeuws vertaald is dat: *Haja* [Hij was], *Howè* [Hij is] en *Jihejè* [Hij zal zijn], waarbij ieder woord afgeleid is van het *Tetragrammaton*.

De **Bioer HaGra**² schrijft dat men alleen bij het eerste vers van *Sjema*³ over beide betekenissen van Hasjems Naam moet mediteren. Overigens is het voldoende om alleen na te denken over de betekenis van de manier waarop we Hasjems Naam uitspreken. De *Misjna Beroera* [5:3] stemt in met de interpretatie van de Gra.

Wanneer G-ds Naam met de letters *Alef*, *Daled*, *Noen* en *Jod* geschreven is, dan wordt dat uitgesproken als *Adonoi*. Men hoeft dan alleen over de eerste betekenis – *Adon hakol* [Meester van alles wat bestaat] – na te denken.

¹ Gebaseerd op de geschriften van Rav Shimshon Pinkus ז"ל in *Nefesj Sjimsjon*

² Gaon van Wilna

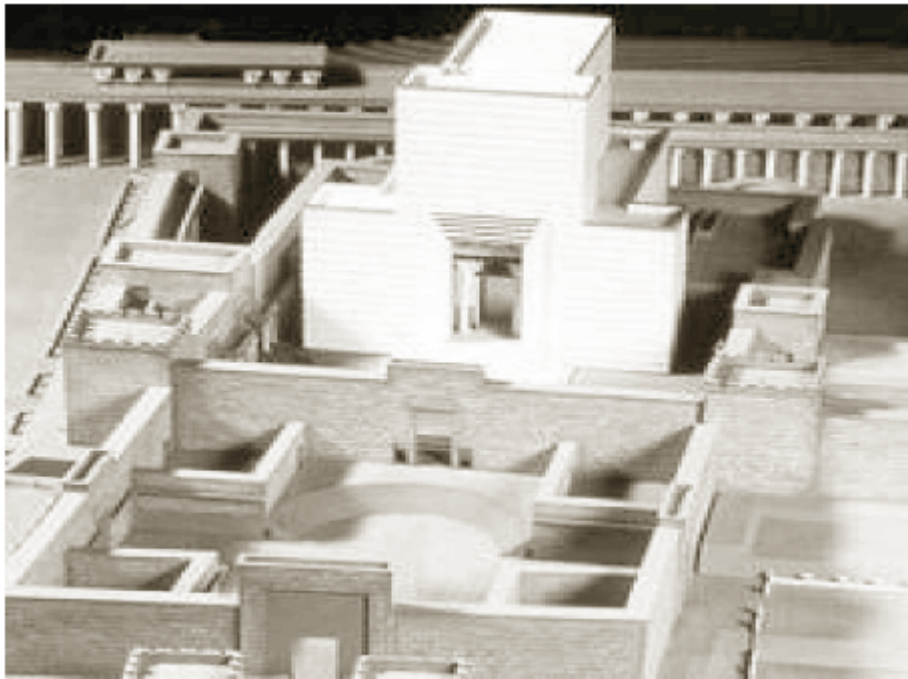
Wanneer men G-ds Naam *Elokiem* uitspreekt, moet men mediteren over de gedachte dat G-d *almachtig* en *alvermogen* is.

Wanneer men G-ds Naam *Elokeinoe* [onze G-d] uitspreekt, moet men nadenken over de gedachte dat G-d *almachtig* en *alvermogen* is en het Joodse volk leidt met speciale G-ddelijke Voorzienigheid.

Wie het moeilijk vindt om deze ideeën voortdurend in gedachten te hebben, die zou op zijn minst aan het begin van iedere dag moeten verklaren dat het zijn bedoeling is om daaraan te denken, iedere keer wanneer hij de Naam van G-d uitspreekt. (Inleiding *Sefer Afikei Jam*)

Avoda sjèbalev – de Dienst van het hart

Gebed (*Tefilla*) wordt *Avoda sjèbalev* genoemd, letterlijk: „de arbeid/dienst van het hart.” [Het woord *avoda* betekent in het Hebreeuws zowel ‘arbeid’ als ‘dienst’.] Gebed hoort beschouwd te worden als een preactieve onderneming, waar wij „arbeiden” om onze weg hogerop te zoeken naar hogere spirituele niveaus. Op deze manier groeien wij door onze gebeden en ieder gebed zal zo grotere hoogten bereiken. Iedere nieuwe *tefilla* [gebed] zorgt ervoor dat de vorige *tefilla* op een lager niveau lijkt te liggen. Rav Chaim Volozhiner *zt”l* schrijft dat de grote prestatie, die bereikt werd door de Mannen van de Grote Vergadering [*Ansjei Knesset Hagedola*], toen zij de taal van de *tefilla* standaardiseerden, was dat zij ieders individuele specifieke niveau van concentratie en spiritualiteit inbouwden in diezelfde algemene bewoordingen. Vandaar dat wij een *tefilla* hebben dat voor iedereen hetzelfde is, waar iedereen precies dezelfde woorden davvent [bidt] terwijl tegelijkertijd iedere *tefilla* anders van aard is, overeenkomstig ieders individuele aard en concentratie daarop.

Het Beit HaMikdasj